

Jesper Petersen

Infiltrationsnarrativen: Case-studie af Florence Bergeaud-Blacklers bog *Broderismen*

Keywords: broderisme, islamisme, infiltrationsnarrativen, ikke-muslimsk islam, Det Muslimske Broderskab

Resume: Artiklen analyserer Florence Bergeaud-Blacklers bog *Broderismen* (2024) og den akademiske debat, den har affødt. Bergeaud-Blackler hævder at afsløre en hemmelig og strategisk, islamistisk infiltration af euro-amerikanske samfund med det formål at etablere et kalifat. Artiklen viser dog, hvordan denne fortælling konstrueres gennem en narrativ tilgang snarere end dokumenteret forskning, og argumenterer for, at *Broderismen* metodisk nærmer sig *creative writing*. Artiklen afsluttes med en diskussion af forumskifte og en analyse af den epistemologiske respons i primært danske forskningsmiljøer, som peger på dybere liggende uenigheder om kriterierne for god forskning.

I juni 2024 udkom bogen *Broderismen: Sådan undergraver islamister de vestlige samfund*, som er en dansk oversættelse af den franske bog: *Le Frérisme et ses réseaux: l'enquête*, (2023). Heri hævder Florence Bergeaud-Blackler (2024) at afsløre en hemmelig, islamistisk bevægelse, der har succes med en strategisk infiltrering af vestlige samfund med henblik på etablering af et kalifat (43).¹ Bogen er desuden udkommet på tysk i marts 2025 og på svensk i september 2025.

Jeg indleder denne artikel med et resume af *Broderismen*, hvorefter jeg analyserer den akademiske debat, hvori nogle forskere har kategoriseret *Broderismen* som en udokumenteret konspirationsteori, mens andre har vurderet, at bogen udgør solidt dokumenteret forskning. Herefter følger min egen vurdering, hvori jeg argumenterer for, at *Broderismen* udgør *creative writing* snarere end en empirisk undersøgelse. Artiklen afsluttes med en diskussion af forumskifter mellem universitetet, domstole og medier og en refleksion over de dybereliggende

¹ Jeg gengiver alle citater fra *Broderismen* ad verbatim inklusive tegnsætning (uden brug af "sic"), og alle kursiveringer er Bergeaud-Blacklers egne. For at gøre artiklen mere læselig angiver jeg blot sidetal i en parentes uden den fulde reference, og tilpasser store og små begyndelsesbogstaver.

Jesper Petersen er lektor på Københavns Universitet og PI på forskningsprojektet "Non-Muslim Islam". Han seneste to bøger er *The Making of a Mosque with Female Imams* og *The Islamic Juridical Vacuum* – begge udgivet på Brill.

epistemologiske standpunkter, der ligger til grund for uenighederne om *Broderismen*.

Ligesom flertallet af forskere, der har involveret sig i diskussionerne om *Broderismen*, så er jeg ikke islamismeforsker, selvom jeg gennem feltarbejde fra 2016 til 2024 i forbindelse med to forskningsprojekter har lært en del islamister at kende – herunder personer med relationer til Det Muslimske Broderskab (Petersen 2022b, 2025). Jeg har interviewet en enkelt central aktør med relation til Det Muslimske Broderskab, men mit fokus var et andet end at producere viden om Det Muslimske Broderskab. Derfor kan jeg end ikke konkretisere denne aktørs formelle relation til Det Muslimske Broderskab, andet end at det var velkendt, at personen prædikede og underviste i Det Muslimske Broderskabs teologi, og at personen rådede over midler fra udlandet til at finansiere sine religiøse aktiviteter. Pointen med at fremhæve dette i begyndelsen af artiklen er ikke at etablere mig som en autoritet på området – snarere tværtimod. Jeg ønsker imidlertid at fremføre, at Det Muslimske Broderskab er aktivt i Danmark i en eller anden udstrækning, og man kan undersøge dette empirisk, for miljøerne er ikke så lukkede, som Bergeaud-Blackler gør gældende.

Resume af *Broderismen*

Bergeaud-Blackler beskriver broderismen, som “en strategisk reflekteret og hemmelighedsfuld bevægelse”, og hendes bog *Broderismen* beskriver, hvordan denne bevægelse “opererer under den større offentligheds radar” (34). Broderismen udgør hverken en teologisk strømning (39), et politisk parti (40) eller en teologisk skole (40). Den er en religiøs vækkelsesideologi (40-41), en herredømmeideologi (43) og “et *handlingssystem*, der stiler efter at *opsamle* alle islamiske strømninger i én stor bevægelse, som skal etablere ‘kalifatets virkeliggørelse’ på jorden” (35). Broderisterne arbejder gennem indoktrinering af muslimske medborgere og infiltration af samfundsinstitutioner med henblik på underminering af vestlige demokratier – herunder infiltration af europæiske og amerikanske universiteter – for på sigt at etablere et kalifat.

Bergeaud-Blackler beskriver broderismen som en historisk udløber af Det Muslimske Broderskab, hvis grundlægger, Hassan al-Banna, udtænkte “de tre akser i broderskabets hand-

lingssystem, som stadig står ved magt i dag” (53): en vision, en identitet og en plan – forkortet VIP (41). Visionen (V) er at grundlægge en islamisk stat (53-62). Derfor er det nødvendigt med en fælles identitet (I) for “at bringe fællesskabet sammen og at sætte det i bevægelse” (63). Planen (P) er at transformere samfundet gennem syv trin begyndende med forandring på individniveau, som fører til forandringer i familien, i samfundet, i regeringen og ender med islamisk overherredømme (65).

VIP er ifølge Bergeaud-Blackler gennem tiden blevet revideret og tilpasset nye kontekster, hvilket er mest tydeligt i overgangen fra Det Muslimske Broderskab til broderismen. Bergeaud-Blackler forklarer, at broderisterne “har valgt Europa som det ideelle sted at udvikle deres aktiviteter og til at videreudvikle og eksperimentere med broderismen” (42). “Fra slutningen af 1970’erne beslutter Brødrene at slå sig ned i Europa” med økonomisk støtte fra Saudi Arabien (99). Broderisterne “organiserer socialhjælp, lektiehjælp og sportsundervisning, iværksætter osv. De sniger sig ind i mellemrummene i en velgørenhedsorganisation, et politisk parti, en stor virksomhed, åbningen af en sportshal eller et hospital” (79), og der dannes “alliancer uden formelt forhold til bevægelsen, som infiltrerer velgørende foreninger, sundhedscentre (profetisk medicin), skoler, butikker, virksomheder, fagforeninger og erhvervsuddannelser” (80).

Blandt andet på baggrund af en 14-siders notesbog, der i 2001 blev fundet af schweizisk politi i forbindelse med en politirazzia, argumenterer Bergeaud-Blackler for, at 1980’erne udgjorde et vendepunkt for broderismen, som i denne periode blev internationaliseret. Notesbogen, som er dateret til 1. december 1982, indeholder en 12-punkts plan på arabisk med titlen *Mod en global strategi for islamisk politik* (82-84). Bergeaud-Blackler beskriver indholdet som både bevidst vagt formuleret og skrevet med henblik på kommunikation uden misforståelser:

Dokumentet, der er henvendt til Broderskabets øverste ledelse, ser ud til at være skrevet med bevidst vage formuleringer som for at foregribe, at det kunne falde i forkerte hænder. Det er en slags køreplan, som er lagt an på at kommunikere de indledende instrukser uden misforståelser. (82)

Bergeaud-Blackler tilføjer, at “En anden og nyere plan bliver opdaget i december 2009, som led i en tysk politiefterforskning (og den bekræfter det oprindelige programs fremskridt). Her er

der tale om en 'fireårsplan' (2008-2011) for Broderskabet skrevet på arabisk" (84). Det vil sige, at planerne bliver fulgt: "Det er bemærkelsesværdigt, at ingen af Brødrenes handlinger strider mod strategien fra 1982 eller de andre planer, man hist og her har fundet i Europa" (109, cf. 114, 359). Bergeaud-Blackler uddyber ikke indholdet af de planer, man hist og her har fundet, og hun giver ingen referencer, der gør det muligt for læseren at verificere eller vurdere, hvad hun konkret taler om. Hun fremfører dog, at et ikke nærmere defineret broderistisk lederskab løbende følger op på planerne:

Broderskabets Europa bliver således opbygget mellem de franske, schweiziske, tyske og britiske poler, som mødes hvert andet år i overensstemmelse med det program og den tidsplan, som Broderskabets stiftende fader, Hassan al-Banna, skitserede og efter en fremgangsmåde, der minder meget om mafiagrupper. (109)

Broderisterne anvender indoktrinering (77, 311) – der af Bergeaud-Blackler også omtales som omprogrammering af individet (77, 88, 165) og hjernevask (114, 349) – som en af deres vigtigste redskaber:

Indoktrineringen sker gennem en prægning, der påvirker individet og strækker sig ind i hans familie og sociale miljø. Målet er som nævnt ikke at trække den udvalgte person ud af sit miljø, men snarere at omprogrammere ham eller hende på stedet i det miljø han eller hun i forvejen er i. (88)

Denne metode, som broderisterne ifølge Bergeaud-Blackler overtager fra Det Muslimske Broderskab i Egypten (114), er angiveligt så effektiv, at broderisterne "forvandler hver en hvervet til selv at blive hverver, ofte uden deres vidende herom" (71, cf. 114). Dette gør, at selvom man aldrig har "været medlem af Broderskabet", så kan man "alligevel arbejde for det, selv uden at vide det" (78). Denne form for rekruttering uden rekruttens vidende kan ifølge Bergeaud-Blackler lade sig gøre, fordi "Prægningsprocessen er så langsom, at målpersonen måske ikke er klar over sin forvandling eller sit de facto-tilhørsforhold" (77). I andre sammenhænge anvender broderisterne "deres propaganda på at aktivere et mål, der allerede er på plads, men ikke nødvendigvis klar over, hvad det bliver brugt til" (79). Det er dog almindeligt, at "Brødrene indoktrinerer det enkelte individ for at

kunne trænge ind i det miljø, som den pågældende opererer og udvikler sig i, og indoktrineringen fører kun sjældent til en eds-aflæggelse (*bay'a* er forbeholdt nogle få udvalgte)” (114).²

Broderismen inkluderer repræsentanter for forskellige teologiske strømninger såsom Jamaat-e-islami (94-99), Milli Görüş (157), “broderistisk salafisme”³ (241-248), islamisk stat (54) og jihadister, der “er brødre, som har mistet eller ikke har opdyrket den tålmodighed, som er broderskabets kardinaldyd” (241). Profiler såsom Abul A’la Mawdudi (94-99), Ali Kettani (99-102), Tariq Ramadan (178-181), Yusuf al-Qaradawi (115-140) og “Abdullah Azzam, den palæstinensiske muslimske Broder, som i 1980’erne skulle blive mentor for Osama Bin Laden” (108), udpeges som broderister. Ligeledes kategoriseres en lang række muslimske organisationer som broderistiske eller broderisternes samarbejdspartnere – herunder *Center for Danish Muslim Relations* i Danmark (CEDA), som Bergeaud-Blackler placerer i sidstnævnte kategori (213, 216).

De grupperinger af muslimer, som Bergeaud-Blackler samlet kategoriserer som broderister, identificerer sig ikke med hinanden – flere opfatter endda hinanden som værende frafaldne. Dette kommer også til udtryk i *Broderismen*, hvor Bergeaud-Blackler blandt andet skriver, at det salafistiske “*La science légiférée* tøver ikke med at ekskommunikere (takfrisere) salafister, der er uddannet i Medina, fordi de har tilknytning til Brødrene” (262), og at Det Muslimske Broderskab “ideologisk set er fjendtligt indstillet over for petromonarkiernes wahhabisme” (99). Samtidig skriver Bergeaud-Blackler, at “en broderist finder ikke på at modsige nogen anden muslim offentligt, men forsøger snarere at tale ham til fornuft privat” (358). Denne tilsyneladende selvmodsigelse skyldes en gennemgående uklarhed omkring, hvem broderisterne er, hvilket udgør et alvorligt problem i Bergeaud-Blacklers argumentation for, at en konkret bevægelse har succes med en strategisk og planlagt infiltration af vestlige samfund med henblik på at undergrave disse og på sigt etablere et kalifat. Uklarheden bliver kun større af, at Bergeaud-Blackler enkelte steder beskriver Broderismen som en bevægelse, man kan være medlem af (78, 114)⁴ og aflægge troskabsed til (114). Sidstnævnte forvirring skyldes måske en gennemgående sproglig sammenrodning af broderismen og Det Muslimske Broderskab – sidstnævnte betegnes flere gange som moderselskabet (69, 112), men relationen mellem de to er uklar. Repræsentanterne kaldes også både broderister og Brødre, hvilket fremgår af citaterne i denne artikel.

2 Det er bemærkelsesværdigt, hvor passiv en rolle, Bergeaud-Blackler tilskriver de personer, som hun mener, bliver omprogrammeret, hjernevasket og indoktrineret – særligt i betragtning af, hvor aktiv en rolle anden forskning tilskriver individet i sådanne processer (Inge 2017; Schielke 2015; Mahmood 2012).

3 Bergeaud-Blackler forklarer, at “Der findes i Europa, kun et lille antal rene salafister da deres kald er at flytte til udlandet. I Frankrig er det hovedsageligt broderistiske salafister, som går ind for en krævende ortopraksi, men ser deres fremtid i et islamiseret samfund i Europa. Broderistisk salafisme er en syntese af broderisme og salafistisk ortopraksi” (245).

4 Bergeaud-Blackler beskriver også et enkelt sted muslimer som “medlemmer af islam” (141).

Enkelte steder beskriver Bergeaud-Blackler broderismen i metafysiske begreber såsom i den første linje af konklusionen, hvor hun skriver, at “Mit ærende med denne bog har været at beskrive broderismens ideologi, strategier og mål, sådan som de bliver dyrket af kræfter, ‘der står Det Muslimske Broderskab’⁵ nær” (351). Ligeledes definerer Bergeaud-Blackler broderismen som “en kraft, der fra midten stræber efter at samle alle islams strømninger” (355), og det er vigtigt at kæmpe imod, for “Svifter vi den opgave, bliver vi medansvarlige i at styrke de kræfter, som truer os” (34). *Broderismen* er gennemgående ukonkret, hvilket blandt andet afspejles i brugen af abstrakte begreber såsom “kræfter” eller gennem at give islam agens – altså at gøre islam til en aktør, der handler, i sætninger såsom “Islam ser sig selv som ...” (38) – og i øvrigt en aktør, der har en historisk mission (54, 117). I nogle sammenhænge styrer islam mennesker: “Selvom man i islam skal gøre ...” (48), men i andre sammenhænge styrer mennesker islam, såsom når broderisterne “forhindrer udviklingen af sekulære strømninger blandt muslimer” (361) og “hæmmer ... islams evne til at forny sig og tilpasse sig Europa” (360). Ligeledes tænker (355) og drømmer broderismen (356), og individer kan blive “fanget i broderismens magtgreb” (357).

Bergeaud-Blackler understreger, at broderismen og sunni-islam “indskriver sig i den asharitiske *Kalam* (eller teologi) – den eneste muslimske teologi, der blev tilbage, efter at mu’tazilismen sygnede hen i det 9. århundrede” (45, cf. 47). Denne fremstilling danner grundlag for et argument om skrifternes og autoriserede lærdes uomgængelige autoritet for muslimers tro og praksis:

Godt og ondt kan kun kendes gennem åbenbaringen, så muslimer kan ikke bruge fornuften som deres eneste kriterium til at skelne mellem gode og onde handlinger. De er nødt til at henvise til teksterne, normalt gennem de retslærdes fortolkninger, som bliver formidlet videre af muftier, prædikanter eller imamer. (46)

Det vil sige, at Bergeaud-Blackler udleder, at muslimers forståelse og praksis af islam er dikteret af tekster, og at islamiske autoriteter kan styre muslimers tro og handlinger i en sådan grad, at muslimer ikke kan tænke uden for disse rammer. Med andre ord antager Bergeaud-Blackler, at alle muslimer lever i overensstemmelse med ovenstående asharitiske standpunkt, i stedet for at undersøge empirisk, om dette er tilfældet. Det er derfor væsentligt at understrege, at Bergeaud-Blacklers påstand

5 Det er uklart, hvorfor Bergeaud-Blackler anvender citationstegn her. Hun citerer ikke nogen, og der er ingen henvisning.

står i direkte modstrid med et omfattende korpus af empiriske studier – både antropologiske (e.g. Otterbeck 2010; Schielke 2015; Petersen 2022b; Jeldtoft 2011; Flueckiger 2006; Hill 2018) og historiske (e.g. Ahmed 2016; Bulliet 1994; Waardenburg 1978).

Ovenstående tilskrivelse af autoritet ses også, når Bergeaud-Blackler fremsætter handleanvisninger i *Broderismens* konklusion, hvor ideen om islamiske autoriteters magt til at diktere muslimers handlinger spiller en central rolle i hendes løsning:

Hvis de religiøse ledere ikke vil fordømme broderismen, som de så udmærket kender, og som bringer nationen i fare, så må staten vælge at indgå i en form for konkordat med islam, dvs. en aftale med udpegede ledere, som står til ansvar over for nationen, og udtrykkeligt vil få besked på at forbyde alle praksisser, som er uforenelige med landets værdier og love. (360)

Bergeaud-Blackler forklarer, at “Taktisk placerer Brødrene sig i midten. Deres ambition er at ekspandere, omfatte og omslutte alle muslimske strømninger fra midten” (223). For at opnå dette mål implementerer broderisterne “Doktrinen om den gyldne midelvej (*wasatiyya*)”, som gør det muligt for “Broderskabet at fungere som mæglere i alle konflikter og på én gang være ekstremisternes moderate modpol og de liberales ortodokse modstykke” (133). Broderisterne anvender ifølge Bergeaud-Blackler *double-talk* og fremhæver i denne kontekst Tariq Ramadan: “Teknikken består i at henvende sig til to modsatrettede målgrupper og få hver af dem til at tro, at han alene taler til dem, samtidig med at han fremstår afbalanceret i sine vurderinger” (180, cf. 352, Hoffmann 2024a). Moderat islam er med andre ord blot en facade, som broderisterne sætter op:

Hver gang en politisk myndighed ønsker at få udtalelser eller råd fra islams repræsentanter – det være sig for at bekæmpe terrorisme, kæmpe imod vold i belastede kvarterer eller modvirke islamofobi – stiller Brødrene en ad hoc-institution til rådighed, som typisk kun overlever lige så længe, som den tildelte mission består. Målet er at skabe den illusion, at der findes en euroislam under ledelse af åndelige, strengt rettroende og fredelige autoriteter. (148)

Denne strategi udgør ifølge Bergeaud-Blackler en praktisk foranstaltning, som afspejler det nuværende styrkeforhold mel-

lem europæiske stater og broderisterne. Bergeaud-Blackler forklarer, at “I sin aktuelle ... version indgår der ikke militære midler i broderismens erobningsstrategi, fordi magtbalancen endnu tegner [sig] ugunstig, hvis der skulle komme en sådan konfrontation” (183). Sådanne militære midler kan imidlertid komme i brug, for broderisterne er ikke modstandere af vold. Broderisterne kategoriserer snarere Europa som *dar al-ahd*,⁶ men “kontrakten er per definition en *midlertidig* aftale: Den kan brydes og *Dar al-Ahd* erklæres for *Dar al-Harb* (selv inden for små territorier)” (159, cf. 353). Det vil sige, at broderisterne “afviser ikke så meget volden, fordi den i sig selv er umoralsk, som fordi den skaber ubalance i læren om den gyldne middelvej og kan få den større plan til at mislykkes” (242). Det vil sige, at når broderisterne fordømmer jihadisme, så “sker det ikke ud fra principper, men fordi disse handlinger er ineffektive i forhold til at realisere planen” (138). Med andre ord udgør broderismen ifølge Bergeaud-Blackler en voldsparat bevægelse, som strategisk vælger ikke at anvende vold i den nuværende situation, men broderisterne er villige til at anvende vold, når det på et tidspunkt bliver gunstigt i forhold til etableringen af et kalifat i Europa. For nuværende arbejder broderisterne imidlertid gennem gradvis tilvænning:

Det 21. århundredes broderistiske bevægelse er et handlingssystem, der vil udvide sin magt gennem sine planer og erklæringer. Den sigter mod at vænne verden gradvis til sharia-lovgivning, og ultimativt er dens mål at finde (tilbage) til den kalifale *tawhīd* [enhed]. (183)⁷

Ifølge Bergeaud-Blackler er universiteterne succesfuldt blevet infiltreret af broderister, og “Det er indiskutabelt, at formelle aliancer mellem militante islamister og venstrefløjspartierne har sat sit præg på det meste af islamismens historie” (270). Det skyldes blandt andet, at “Islamismen og en række grupper på den yderste venstrefløj deler en række fælles principper, deriblandt en manikæisk dualisme (et binært syn på verden som opdelt i gode og onde kræfter)...” (271). Det er i denne kontekst bemærkelsesværdigt, at Bergeaud-Blackler anvender begrebet “kræfter” til at beskrive broderisterne (se ovenfor). Til trods for “dybe ideologiske modsætningsforhold, som logisk burde føre til sammenstød” (271) og uenigheder over “de fleste politiske, økonomiske og sociale spørgsmål” (271), så åbner venstrefløjen velvilligt “døre for dem [broderisterne] til universiteter, ngo-verde-

6 *Dar al-Ahd* (traktatens hus) betegner territorier, som har indgået fredsftaler eller traktater med muslimske samfund, mens *Dar al-Harb* (krigens hus) henviser til områder, der ikke har sådanne aftaler og derfor anses for potentielle konfliktzoner. Disse begreber blev historisk brugt til at klassificere verdens territorier ud fra deres relation til det muslimske fællesskab og har haft betydning for retslige diskussioner om jihad, diplomati og sameksistens. I dag er deres relevans omstridt og genstand for både historisk analyse og nutidig politisk og teologisk debat.

7 Bergeaud-Blackler omtaler forskellige mærkesager for broderisterne, men dette er ofte uden henvisninger. Eksempelvis skriver Bergeaud-Blackler uden henvisning, at broderisterne har fremsat “særkrav om ret til kvindelig omskæring” (123).

nen og grønne (snarere end økologiske) partier” (224). Det er nemlig interessefællesskaberne, som driver enkeltpersoner og grupper til at indtræde i alliancer, og dette er ikke begrænset til blot politikere:

Der hersker ikke nogen mangel på enkeltpersoner eller grupper, der er klar til at træde til som underleverandører. Det kan være studerende eller forskere i sociologi eller antropologi, der vil specialisere sig i kampen mod diskrimination eller islamofobi; politikere der leder efter vælgere; ledere af naboskabsforeninger, der arbejder for ‘mangfoldighed’ og ‘sameksistens’; virksomheder, der forsøger at komme ind i halal-branchen osv. Alle disse entreprenører kan drage fordel af at indgå i loyalitetsforhold til den broderistiske virksomhed uden at blive identificeret med brandet. (223)

Universiteterne er ifølge Bergeaud-Blackler blevet infiltreret af broderister gennem islamisering af viden (168-181, 361), hvilket udgør “et systematisk og nøje planlagt forsøg på at generobre videnskaberne for islams sag” (167). Bergeaud-Blackler beskriver fænomenet som “doktrinen om islamisering af viden” (269), hvortil hun tilføjer, at “Brødrenes plan om at islamisere viden retter sig navnlig mod humaniora og samfundsvidenskaberne” (169).

Islamiseringen af viden indledtes i 1970’erne. Her “lykkedes det for Broderskabets elite eller i al fald dele af den at sikre sig et fodfæste på universiteterne i Europa, USA, Australien og New Zealand” (165-166). Bergeaud-Blackler beskriver datidens akademikere som “en åndselite ... grebet af et ‘dekonstruktionsvanvid’”, der begyndte med Jean-Paul Sartre og siden spredte sig til USA “med amerikanske universiteters import af *French theory* og *the linguistic and hermeneutic turn*” (166). Nutidens arvtagere er “postmodernister og deres wokeistiske afkom” (303). Det vil sige, at vestlige universiteter ifølge Bergeaud-Blackler gennem egen teoriudvikling har gjort sig sårbare over for infiltreringen.

Alliancerne med venstrefløjen og dele af academia udgør ifølge Bergeaud-Blackler *soft law* og *soft power*. Broderisterne “får sine fjender til at rette deres illusioner, styrker og midler mod sig selv” (353). Eksempelvis udviklede broderisterne begrebet islamofobi “som et instrument til at fremme fundamentalistisk islam” (199). Begrebet, som ifølge Bergeaud-Blackler er udviklet for at gennemføre Qaradawis planer (352), giver nemlig

broderisterne en offerimmunitet (152), som kan mobiliseres imod staten:

Offerrolle-dyrkelse ('victimisme') er blevet det magtfulde våben, som *soft power*-broderisterne bruger til at presse demokratiske stater til indrømmelser ved deres stadige mobilisering af forargelse, som gør blind.... Alt hvad der behøves er den hylemaskine,⁸ der skriger islamofobi. Og som går i gang, hver gang vi kritiserer islam eller bare kritiserer islamisk vold. (192)

Desuden spiller begrebet islamofobi ifølge Bergeaud-Blackler en vigtig rolle for muslimsk identitetsdannelse med direkte relation til al-Bannas oprindelige plan. "Islamofobi er et upræcist defineret begreb", der anvendes til at "hævde en særlig form for menneskehed, der har en særlig identitet – muslimen, der tilhører Ummaen. Dette er I-dimensionen i vores VIP-skema (Vision, Identitet, Plan)" (192). Begrebet islamofobi udgør ifølge Bergeaud-Blackler "et farligt begreb, hvis teser er uklare og aldrig bevises – og som man derfor aldrig kan holde op med at studere" (123, cf. 199, 200) og "de mange undersøgelser om islamofobi, hvoraf ingen dog virker særligt overbevisende som påvisning af, at der findes en specifik racisme mod muslimer. Men islamofobi-diskursen gør det betydeligt lettere at sprede den offerfortælling, der skal cementere Ummaen" (337).⁹ Det vil sige, at forskere, der forsøger at undersøge islamofobi, i virkeligheden lader sig føre af broderisterne, mens "den virkelighed, det [islamofobibegrebet] skal forestille at beskrive, aldrig er blevet faktisk bevist" (352).

Bimodal distribution peger på epistemologisk problem

Hvis forskningens kvalitet vurderes ud fra fælles kriterier for god forskning, så vil vurderingerne være normalt distribueret. Det vil sige, at selvom vurderingerne ikke er identiske, så vil de alligevel ligge tæt på hinanden, fordi de foretages på baggrund af fælles kriterier for god forskning. Vurderingerne af *Broderismen* er imidlertid bimodalt distribueret, hvilket demonstrerer, at de forskere, der har udtalt sig om *Broderismen*, enten er uenige om kriterierne for god forskning eller vurderer noget andet – eksempelvis om bogen er i overensstemmelse med egne

8 Dette er den tekniske term, Bergeaud-Blackler anvender gennem hele bogen (se også 192, 213 og 360).

9 Bergeaud-Blackler skriver, at antisemitisme eksisterer, men det er et andet fænomen end islamofobi (193). Hun tilføjer, at "Islam er den eneste religion, der er sluppet fri af det 20. århundredes jødisk-kristne Vesten og har tilladt jødehad at leve videre i sig selv og føjet sig selv til antisemitismens familie" (354, cf. 193).

politiske overbevisninger.¹⁰ Hvis førstnævnte er tilfældet, så demonstrerer den bimodale distribution en epistemologisk krise, men hvis sidstnævnte er tilfældet, så afspejler den bimodale distribution forskernes politiske overbevisning (eller en anden variabel) snarere end den forskningsmæssige kvalitet af *Broderismen*. En tredje mulighed er, at den ene gruppe vurderer, om *Broderismen* udgør god forskning, mens den anden gruppe vurderer i henhold til andre kriterier. Nedenfor demonstrerer jeg den bimodale distribution blandt forskere begyndende med de positive vurderinger.

Professor på Institut for Statskundskab på Københavns Universitet, Peter Nedergaard (2024), vurderer i Berlingske, at "Bogen er en overmåde veldokumenteret kritik¹¹ af islamismen i alle dens forgreninger", at bogen er baseret på "mange års studier i feltet", og at Bergeaud-Blackler "trækker ... på al den relevante fransk- og engelsksprogede forskning om emnet". De to første vurderinger er almene vurderinger af epistemologi og metode, mens sidstnævnte er en vurdering, som kræver specialiseret kendskab til forskningslitteraturen om islamisme.

Ph.d. i fransk litteratur med erfaring fra feltarbejde blandt muslimer i Danmark, Tine Magaard, er enig med Nedergaard. I sin anmeldelse i Weekendavisen skriver hun blandt andet, at Bergeaud-Blackler "leverer 443 siders solid dokumentation", og at "Hun baserer sig på mange års feltarbejde" (Magaard 2024). Magaard vurderer ikke, om bogen er tilstrækkeligt forankret i den eksisterende forskningslitteratur.

Professor på Det Teologiske Fakultet, Thomas Hoffmann, vurderer i sit forord til *Broderismen*, at "Bergeaud-Blackler baserer sine analyser på mange års erfaringer med antropologisk arbejde blandt muslimer samt på en kritisk læsning af centrale kildetekster og konsultation af forskningslitteraturen" (11). Hoffmann deler Bergeaud-Blacklers opfattelse af, at bogen kalder på politisk handling, og han peger blandt andet på, at "der med Socialdemokratiets Frederik Vads tale om den udlændinge- og integrationspolitiske tredje erkendelse¹² [er] åbnet op for en lydhørhed over for Bergeaud-Blacklers analyser og hypoteser" (20). Bogen bør med Hoffmanns ord "læses med Danmark in mente" (20) og er et "udtryk for rettidig omhu, som bør tilflyde myndigheder og beslutningstagere" (20).

Mens Nedergaard, Magaard og Hoffmann vurderer *Broderismen* til at være forskning af høj kvalitet, så kommer andre forskere frem til diametralt modsatte konklusioner. Professor Eme-

10 Som analysen nedenfor viser, er der ingen indikationer på støj i distributionen af vurderingerne (Kahneman, Sibony og Sunstein 2021).

11 Det er uklart, hvorfor Nedergaard bruger begrebet kritik snarere end undersøgelse.

12 Frederik Vad holdt den 5. april 2024 en tale i Folketinget, hvori han lancerede en tredje erkendelse om, "at arbejde, uddannelse, bolig, turpas til foreningslivet og en pletfri straffeattest ikke er nok, hvis man samtidig bruger sin position til at undergrave det danske samfund indefra". Vad var desuden den første person til at anvende begrebet "broderisme" i danske, trykte medier den 12. januar 2024 (Vad 2024).

ritus på Afdelingen for Kulturstudier og Orientalske Sprog på Oslo Universitet, Bjørn Olav Utvik, vurderer i et interview med Weekendavisen, at “Der er tale om en konspirationsteori”. Han vurderer desuden – i diametral modsætning til Nedergaard – at Bergeaud-Blackler har ignoreret den eksisterende forskningslitteratur. Lektor på Afdelingen for Filosofi og Religionsvidenskab på Utrecht Universitet, Joas Wagemakers, er enig med Utvik og kalder *Broderismen* for “konspirationsteoretisk” (Safi 2024).

Bergeaud-Blackler understreger, at hendes bog ikke udgør en konspirationsteori, fordi hun dokumenterer sine påstande. Hun er dog klar over, at nogen kunne få den tanke: “Taler man om et ‘program’ eller en bagvedliggende ‘plan’, må man regne med at blive beskyldt for at dyrke konspirationsteorier”. Bogens projekt udgør imidlertid “det stik modsatte af at forfalde til konspirationstænkning” (34), fordi “her må vi huske på, at karakteristisk for konspirationsteorier er troen – *uden dokumentation* – på, at konspiratorernes skjulte og koordinerede handlinger bestemmer en strategisk reflekteret og hemmelighedsfuld bevægelse, og hvordan den opererer under den større offentligheds radar” (34). Det vil sige, at bogen beskriver en konspiration, men dette udgør ifølge Bergeaud-Blackler ikke en konspirationsteori, fordi bogen dokumenterer sine påstande.

Seniorforsker på Dansk Institut for Internationale Studier, Manni Crone (2024), vurderer at “Det feltarbejde, Blackler lægger frem i bogen, er ved nærmere eftersyn temmelig beskedent” og “generelt lever hendes dokumentation ikke op til gængse akademiske standarder”. Crone tilføjer desuden, at Bergeaud-Blackler “gengiver anden forskning ukorrekt”, og at “Hvis *Broderismen* skal indgå i debatten om en ny fase i dansk udlændingepolitik, skal den gås meget grundigt efter i sømmene og suppleres med forskning, der bygger på egentligt feltarbejde og seriøs omgang med kilder”.

Ovenstående analyse er baseret på samtlige vurderinger af forskere udgivet i danske aviser, men der er stadig tale om en lille prøve. Det er dog værd at bemærke, at hvis prøven udvides til også at inkludere *Broderismens* andet forord – skrevet af den franske professor Gilles Kepel – samt de franske forskere Margot Dazey og Haoues Seniguer, så ses den samme bimodale distribution.

Kepel vurderer, at “Florence Bergeaud-Blacklers afhandling¹³ har den store fortjeneste, at den minutiøst dokumenterer denne [infiltrations]proces i dens nationale og internationale dimen-

13 Der er hverken tale om en afhandling eller en forskningspublikation. *Broderismen* er ikke fagfællebedømt.

sioner, og tilbyder os den hidtil mest omfattende analyse af fænomenet” (30) og, at Bergeaud-Blackler “anskueliggør dens [broderismens] metoder forbilledligt med sin gennemgang af broderskabets strategier for at trænge ind i europæiske institutioner og det akademiske område, gennem islamisering af viden og indoktrinering af kvinder og børn” (30).

I kontrast hertil kalder Seniguer (2023) ligesom Utvik og Wagemakers *Broderismen* for konspiratorisk, mens Margot Dazey (2024) gennemgår en lang række metodiske problemer, påpeger den manglende dokumentation og fremhæver, at Bergeaud-Blackler ignorerer store dele af den eksisterende forskningslitteratur. Dazey bemærker afslutningsvis i sin anmeldelse, at hun er bekendt med, at hendes omfattende kritik, som er lidt mere end 13.000 ord lang, kan læses som en bekræftelse af *Broderismens* påstand om samarbejder mellem broderister og forskere. Det vil sige, at hun fremhæver, at *Broderismen* ikke kan falsificeres, eftersom enhver kritik bekræfter hypotesen.

Den 1. december 2024 udgav Lene Kühle og Manni Crone (2024b) en omfattende og alvorlig kritik af *Broderismen* inklusive mistanke om plagiat, forvrængning af citater, manipulation med citater, udokumenterede påstande og faktuelle fejl. Til trods for at kritikken fylder 30 sider, så forklarer Kühle og Crone, at de har undladt at foretage “en udtømmende gennemgang af noter, referencer og kilder, da omfanget af problemer er så forholdsvis stort, at det ville være en næsten uoverkommelig opgave” (Kühle og Crone 2024b).

Desuden har Kühle og Crone i samarbejde med otte studerende gennemgået bogens citater og referencer. Kühle og Crone forklarer, at “Det kan virke lidt emsigt at gå op i referencer, men tilstedeværelsen af referencer er væsentlig for at læseren kan undersøge de påstande, som bogen fremsætter” (Kühle og Crone 2024a). Gennemgangen viste, at 50 procent af citater manglede referencer, 28 procent af citater var uden sidetal, 8 procent af citater var behæftet med andre typer af fejl, mens kun 14 procent af citater var fejlfri.

Jeg er enig i Kühles og Crones kritik, eftersom jeg også blev frustreret over *Broderismens* iøjnefaldende mange faglige fejl, citationer uden referencer, sproglige uklarheder, selvmodsigelser og faktuelle fejl. Det er i mine øjne bemærkelsesværdigt, at de to forordsforfattere ikke har gjort forlaget og Bergeaud-Blackler opmærksom på problemerne med henblik på rettelse inden udgivelse. Der optræder eksempelvis hyppige fejl såsom

at *ijtihad* oversættes med “mystisk forening med gud” (131), forveksling af den store og lille jihad (183), Ahmed Akkari¹⁴ beskrives som “en ung tysker af libanesisk herkomst” (74) etc.

Kühles, Crones og de otte studerendes stikprøve på indhold og systematiske gennemgang af citater rykkede imidlertid ikke ved den bimodale distribution. Med henvisning til Kühles og Crones kritik udtalte Professor på Det Juridiske Fakultet på Københavns Universitet og formand for samme universitets praksisudvalg, Mads Bryde Andersen, til Berlingske: “At man ikke citerer en reference i detaljer, kan ikke i sig selv give anledning til påtaler om videnskabelig uredelighed, og der skal ganske meget til, for at den slags anses som tvivlsom forskningspraksis”. I kontrast hertil vurderer professor på Juridisk Institut på Syddansk Universitet og formand for samme universitets praksisudvalg, Sten Schaumburg-Müller, at “Der er helt åbenlyst tale om tvivlsom forskningspraksis, hvis forskernes opgørelse står til troende. Det er meget svært at skrive en bog helt uden fejl, men sagen er alvorligere, når der er tonsvis af fejl” (Fast 2024a). Den bimodale distribution peger på et epistemologisk problem: Hvis forskerne reelt har vurderet, om *Broderismen* udgør god forskning, så er forskerne stærkt uenige om kriterierne for god forskning.

I den offentlige debat om *Broderismen* blev der også henvist til europæiske efterretningstjenesters vurderinger, men også her blev repræsentationen bimodal. I et forsvar af *Broderismen* foranlediget af kritik (Kühle og Crone 2025) fremførte Hoffmann i begyndelsen af 2025, at “adskillige europæiske efterretningstjenester og myndigheder i årtier har leveret vurderinger af Broderskabet og co., som flugter Bergeaud-Blacklers” (Hoffmann 2025a), og ligeledes

Som en anerkendt ekstremismeforsker med speciale i Broderskabet tørt bemærker i den spritnye Handbook of Political Islam in Europe har europæiske tjenester og myndigheder i mange år haft mandat til at studere og monitorere bevægelsen. Deres skudsmål er stort set lige så mistænksomme og negative som Bergeaud-Blacklers. Forskeren kalder det ligefrem en konsensus. Bogen om broderisme skriver sig netop ind i den konsensus. (Hoffmann 2025a)

Hoffmann oplyser ikke, hvem af de 42 forfattere i Handbook of Political Islam in Europe, han refererer til som “en anerkendt ekstremismeforsker med speciale i Broderskabet”.

14 Ahmed Akkari er en tidligere dansk islamist, som spillede en central rolle i forbindelse med Muhammedkrisen i 2005–2006, hvor han fungerede som talsmand for en delegation af imamer, der rejste til Mellemøsten for at skabe international opmærksomhed om Jyllands-Postens Muhammed-tegninger.

Da debattøren Steffen Groth (2025) senere udfordrer denne fremstilling ved at gennemgå en række europæiske efterretnings-tjenesters seneste trusselsvurderinger, svarede Hoffmann (2025b) med en modsatrettet læsning af samme og yderligere efterretningstjenesters vurderinger. Resultatet er igen en bimodal repræsentation af europæiske efterretningstjenester: Ifølge Hoffmann er efterretningstjenesterne enige med Bergeaud-Blackler, men ifølge Groth er efterretningstjenesterne uenige med Bergeaud-Blackler.

Med andre ord er universitetets implicite budskab, at enten er vestlige samfund – herunder universiteterne selv – blevet succesfuldt infiltreret af en hemmelig organisation med planer om magtovertagelse og etablering af et kalifat, eller også er dette ikke tilfældet. Dermed fremstår universitetet som producent af to diametralt modsatrettede konklusioner, hvor aftagerne af dets viden frit kan vælge, hvilken de ønsker at tilslutte sig. Spørgsmålet om konklusionernes gyldighed forskydes således fra universitetets videnskabelige domæne til andre arenaer, hvor afgørelsen af, hvad der er sandt, træffes på baggrund af kriterier, der ikke nødvendigvis er videnskabelige eller epistemologisk konsistente.

Modsatrettede konklusioner inden for emner med politisk bevågenhed er hverken et nyt fænomen eller særegent for islamiske studier. Naomi Oreskes og Erik M. Conway (2012) har i *Merchants of Doubt* dokumenteret lignende bimodale distributioner i debatter om, hvorvidt tobaksrygning er sundhedsskadeligt, om passiv rygning er sundhedsskadeligt, om ændringerne i ozonlaget er menneskeskabte, og om klimaforandringerne er menneskeskabte. De viser, at i alle disse tilfælde opstod der videnskabelig konsensus årtier før den politiske og offentlige accept. Årsagen til at disse videnskabelige konsensuser ikke er blevet anerkendt tidligere, følger et tydeligt mønster: politiske interesser skaber, forstærker og vedligeholder alternative forklaringsrammer, som systematisk underminerer tilliden til den forskningsbaserede viden. Forskere – typisk fra andre discipliner eller med perifer tilknytning til det pågældende felt – spiller her en central rolle ved at optræde som specialister, der vurderer fagspecifik viden og dermed tilfører tilsyneladende videnskabelig legitimitet til positioner uden solidt forskningsmæssigt grundlag. Oreskes og Conway understreger dog, at disse forskere ikke nødvendigvis handler i ond tro; deres studie undersøger snarere, hvordan forskere kan komme til at overvurdere deres kompetencer til at foretage sådanne vurderinger,

og hvordan de på den baggrund når frem til deres konklusioner.

Strukturerne, der afdækkes i *Merchants of Doubt*, syntes også at være til stede i debatten om *Broderismen*, selvom Gilles Kepel (en anerkendt islamismeforsker) har valgt at lægge sit navn bag bogen. Sidstnævnte er formentlig – mere end noget andet – årsagen til, at *Broderismen* har formået at skabe en debat, for tesserne i bogen er på ingen måde nye. Dette er eksempelvis tydeligt, hvis man læser Roel Meijers og Edwin Bakkers (2013) gennemgang af udbredte narrativer om Det Muslimske Broderskab. Denne tekst, som blev udgivet et årti før *Broderismen*, fremstår som et næsten fyldestgørende resume af *Broderismen*.

Afslutningsvis er det vigtigt for mig at understrege, at jeg mener, at uenighed på universitetet er en styrke – ikke en svaghed. Jeg konstaterer blot, at den bimodale distribution af vurderinger har konsekvenser, samtidig med at jeg tager Bergeaud-Blackler, Hoffmann, Kepel, Nedergaard og Magaard alvorligt ved at bruge tid på at læse deres tekster og fremføre mine indvendinger, som jeg præsenterer nedenfor.

Empiri, metodologi og epistemologi

Det mest bemærkelsesværdige ved *Broderismen* er diskrepansen mellem de påstande, som Bergeaud-Blackler fremsætter, og den dokumentation, hun lægger frem. Mange af de informationer, som hun præsenterer, udgør etableret viden, såsom at islamistisk missionsvirksomhed ikke er skarpt organisatorisk opdelt (Otterbeck 2000), at muslimske organisationer laver lobbyarbejde (Klausen 2007; Nielsen 2014), og at Det Muslimske Broderskab og andre islamistiske grupper er aktive i Europa (Maréchal 2008; Meijer og Bakker 2012; Peter og Ortega 2014; Peter 2006; Hamming 2022). Sidstnævnte er desuden tydeligt, eftersom Det Muslimske Broderskab blandt andet afholder årskonventioner. I *Broderismen* indskrives sådanne velkendte information imidlertid i en narrativ om en hemmelig bevægelse, som har succes med at infiltrere europæiske samfund med henblik på genindførelse af kalifatet – en plan, der ifølge Bergeaud-Blackler er så succesfuld, at broderisterne nu kontrollerer en del af venstrefløjen, universiteterne og medierne.

Narrativen forvandler lobbyisme til entrisme, utopiske idealer til alvorlige sikkerhedstrusler og muslimers kamp for

borgerrettigheder til muslimers kamp for indførelsen af sharia. Enkelte steder i *Broderismen* er den narrative konstruktion endda tydelig i Bergeaud-Blacklers sprogbrug såsom i den første linje af introduktionen, hvor hun skriver, at “*The halal way of life* ... kunne være dets [broderskabets] slagord” (37). Det vil sige, at vi ikke får at vide – på baggrund af en empirisk undersøgelse – hvad broderismens slagord er. I stedet kommer en del af Bergeaud-Blacklers narrative produktion til syne.

I store dele af *Broderismen* undersøger Bergeaud-Blackler ikke broderismen – hun opfinder broderismen meget lig en fiktionsforfatter, der tager inspiration fra den virkelige verden. Det vil sige, at læsere af *Broderismen* bliver præsenteret for et univers, der i høj grad ligner nutidens Europa, men der er tilføjet en narrativ, der strukturerer informationer, som er plukket fra nutidens Europa. Metodisk er dette ikke væsensforskelligt fra andre fiktionsforfattere såsom Michel Houellebecq (2016), der i sin bog *Submission* beskriver, hvordan Det Muslimske Broderskab overtager magten i Frankrig (cf. Kühle og Crone 2025). Den primære forskel ligger i, at Bergeaud-Blackler hævder at foretage sig noget andet – nemlig en afsløring af faktiske forhold (43). For at underbygge denne konklusion er det nødvendigt kort at gennemgå, hvordan Bergeaud-Blackler dokumenterer sin narrativ.

Det empiriske grundlag for *Broderismen* består primært af parafraseringer af en række muslimske lærdes publicerede værker, materiale fra hjemmesider, to dokumenter fra politiefterforskningerne i henholdsvis Schweiz og Tyskland (se ovenfor) samt genbrug af data fra et tidligere forskningsprojekt om halal (se nedenfor). Der er i sig selv intet problem i at genanvende data, når de er relevante for nye forskningsspørgsmål. Det er dog bemærkelsesværdigt, at Bergeaud-Blackler ikke har ny produceret empiri, der direkte adresserer de spørgsmål, hun forsøger at besvare i *Broderismen*. Med andre ord bygger bogens konklusioner ikke på egentlige studier af broderister, sådan som man ellers kunne forvente.

Bergeaud-Blacklers nævner egen produktion af data i form af et ikke nærmere bestemt feltarbejde i Bordeaux i 1992 udført i forbindelse med hendes ph.d.-afhandling (39-40, 115), tre fokusgruppeinterview med i alt 18 kvinder foretaget i 2017 i forbindelse med et forskningsprojekt om halal (311-338) og to vidnesbyrd fra europæiske brødre. Bergeaud-Blackler præsenterer egentlig fem vidnesbyrd, hvoraf tre er parafraseret fra pub-

likationer af Khalil al-Anani¹⁵ og Lorenzo Vidono.¹⁶ De sidste to vidnesbyrd stammer fra “undersøgelser, jeg selv har foretaget” (74). Sidstnævnte uddybes ikke – end ikke årstallet for disse undersøgelser oplyses – og som læser må man derfor formode, at Bergeaud-Blackler henviser til de to interviews, der på de efterfølgende sider ikke har kildeangivelser (75-77). De fem cases (en dansk, to svenske og to franske) dokumenterer, at Det Muslimske Broderskab er aktivt i Europa – at det missionerer og hverver medlemmer. Der er intet overraskende i denne konklusion, hvilket blandt andet ses af, at mindst tre af de fem cases hentes i eksisterende forskningslitteratur. Det fremgår ligeledes af Maréchals forskning, som Bergeaud-Blackler kritiserer for at være ukritisk – eksempelvis af hendes bog *The Muslim Brothers in Europe* (Maréchal 2008).

Bergeaud-Blackler beretter om sine sejre og udfordringer med at navigere under sit feltarbejde i Bordeaux i 1992, hvor hun undersøgte en moske, “Som Broderskabet havde overtaget” (39-40). Ligeledes tager hun udgangspunkt i dette feltarbejde i sin beskrivelse af, hvordan islamiske bestsellere lå fremme hos de familier, som hun besøgte (115). Igen er der intet overraskende i disse oplysninger.

Under et forskningsprojekt om halal i 2017 foretager Bergeaud-Blackler sammen med en kollega tre fokusgruppeinterview med i alt 18 muslimske kvinder (311-338). En af fokusgruppeinterviewene tager en drejning, da en af informanterne, Maryam, viser sig at være velbevandret i islamisk teologi. Hendes religiøse autoritet bliver hurtigt anerkendt i gruppen, og Bergeaud-Blackler bemærker, at efter Maryam er kommet med en udtalelse om halal, “er samtaleens udvikling kommet ud af vores hænder”. Den efterfølgende dialog, siger Bergeaud-Blackler, gav hende “mulighed for at overvære en ‘indoktrineringsseance’” (311) og udgjorde en “mulighed for at indsamle og analysere nogle af de temaer og teknikker, som bruges til at indoktrinere kvinder i salafistisk ortopraksi” (311). Interviewet består imidlertid – sådan som Bergeaud-Blackler præsenterer det – blot af en diskussion om islam mellem nogle kvinder, hvor en informant poserer som religiøs autoritet, hvilket anerkendes af nogle og afvises af andre. Sidstnævnte leder Bergeaud-Blackler til at konkludere, at “indoktrineringen godt kan fungere, selv uden nødvendigvis at samle fuld støtte” (338). Der er imidlertid intet usædvanligt ved fokusgruppeinterviewet, sådan som Bergeaud-Blackler præsenterer det. Der er snarere tale om, at Bergeaud-

15 Kilden, der henvises til, findes ikke på litteraturlisten. Desuden gives der ingen sidetal.

16 Kilden, der henvises til, indeholder ikke det pågældende interview. Der gives desuden ingen sidetal.

Blackler fortolker sine data ind i sin narrativ og dermed forvandler en delvist succesfuld posering som religiøs autoritet til en indoktrineringsseance.

Bergeaud-Blacklers narrative tilgang har samme effekt som et *threshold concept* (Meyer og Land 2005) – nemlig at når først man har internaliseret narrativen, så kan alt fortolkes og forstås gennem narrativens linse. Dette udgør også en gennemgående cirkelslutning i Bergeaud-Blacklers argumentation: Hun hævder, at der pågår en succesfuld infiltration, og derfor tolker hun konsekvent alt som eksempler på netop denne infiltration. Data, som ikke umiddelbart understøtter denne tese, bliver omfortolket, sådan at de passer ind i narrativen som eksempler på infiltrationens skjulte eller sofistikerede karakter. Dermed bliver teorien immun over for falsifikation og forstærker blot sin egen præmis, hvilket svækker dens videnskabelige validitet.

Eksempelvis spekulerer Bergeaud-Blackler over, hvorfor den tidligere leder af Forum of European Muslim Youth and Student Organisation, Michaël Privot, ikke blev stævnet, da han i 2020 udtalte, at organisationen engang havde været en broderistisk organisation (153): “Er der mon tale om en taktik for at beskytte en mand, der hæver at være en tidligere Broder, og for at give troværdighed til den exit-historie, han fortæller i sin bog ...?” (154). Hun tilføjer, at det ikke er “en ulogisk spekulation, at han stadig kan være aktør i Broderskabets yderst hemmelige strategi for at infiltrere de europæiske institutioner” (156). Eksemplet illustrerer den metode, hvormed Bergeaud-Blackler gennemgående analyserer data på en måde, så de bekræfter snarere end modsiger narrativen.

Hvis Bergeaud-Blacklers narrativ lægges til grund for analysen, så kan den kvindelige imam Sherin Khankan, som tager inspiration fra Tariq Ramadan, anses for at være broderist (Petersen 2022b: 256). Ifølge Bergeaud-Blackler var Ramadan “i en årrække en af deres bedste hververe af kvinder” (235), men “andre cyberprædikanter følger i hans fodspor og bliver stadig flere og stadig mere populære. De omfatter en kategori af kvindelige internetinfluencere, der hæver at være ‘islamiske feminister’, en selvmodsigelse, men appellerende begrebssammenstilling, der fungerer som effektivt illusionsmageri” (235). Ifølge Bergeaud-Blackler “er det Tariq Ramadan, der kan tage æren for, at udtrykket ‘islamisk feminisme’ glider in i det daglige ordforråd” (236). Det vil sige, at vi som læsere forventes at afvise, at dette kunne have noget at gøre med islamisk feministiske teologer så-

som Amina Wadud, Fatima Mernissi og Asma Barlas eller aktivister såsom Asra Nomani, Seyran Ates og Sherin Khankan – bare for at nævne nogle få navne i en verdensomspændende fænomen (Hammer 2012; Petersen 2022b; Ali 2022). I sin bog *Radical Reform* diskuterer Ramadan i øvrigt kort islamisk feminisme som en mangefacetteret bevægelse (Ramadan 2009: 344-46). Bergeaud-Blackler er bekendt med denne bog, hvis titel hun mener er selvmodsigende (181).

Khankan har gentagne gange været genstand for anklager om at være radikal islamist frem for islamisk feminist. Et gennemgående træk i disse anklager er, at hun fremstilles som en illusionsmager, mens islamisk feminisme afvises som en selvmodsigelse (Petersen 2022b: 237-62; 2022a). Denne narrativ giver dog ikke mening, når Khankan undersøges nærmere. Khankan faciliterer eksempelvis islamiske ægteskaber (nikah) mellem muslimske kvinder og ikke-muslimske mænd,¹⁷ anerkender islamiske ægteskaber mellem homoseksuelle,¹⁸ leder fredagsbøn og tager afstand fra islamisk polygami (Petersen 2022b). Man kan således anlægge en broderistisk fortolkningsramme på Khankan, men når hendes virke undersøges empirisk, mister narrativen hurtigt sin forklaringsevne.

Det er vigtigt for mig at understrege, at jeg ikke mener, at *Broderismen* udgør ren fiktion. Jeg argumenterer for, at der er centrale dele af *Broderismen*, som metodisk er resultatet af *creative writing* snarere end videnskabelig undersøgelse. Eksempelvis er det meget muligt, at islamofobi-begrebet i nogle sammenhænge anvendes til at skabe en offerimmunitet, sådan som Bergeaud-Blackler beskriver (152), men det kan ikke på det grundlag konkluderes, at protester imod islamofobi indgår i en hemmelig bevægelses bestræbelser på at omstyrte de vestlige demokratier og etablere et kalifat. En mere nærliggende forklaring kunne være, at muslimer oplever diskrimination, racisme og hadefulde angreb imod islam, og at de med udgangspunkt i de oplevelser har fundet begrebet brugbart – heriblandt organisationer, der ønsker disse oplevelser adresseret politisk.

Narrativens rolle i *Broderismen* kan også illustreres gennem sammenligning med bogen *A Mosque in Munich* af journalist på New York Times, The Wall Street Journal og the New York Review of Books, Ian Johnson, der i 2001 vandt Pulitzer Prisen for sin dækning af forfølgelsen af Falung Gong i Kina (Johnson 2010). Baseret på arkivarbejde (både åbne og private) og 46 interviews fortæller Johnson en historie, der er uforenelig med in-

17 Der er konsensus blandt islamiske retslærde (*fuqaha*) om, at dette er forbudt (*haram*).

18 Khankan har offentligt udtrykt sit ønske om at vie homoseksuelle muslimer, men hun bøjede sig for flertallet af medlemmer i Mariam Moskeens bestyrelse, som fravalgte denne sag af flere forskellige årsager (for en uddybning, se Petersen 2022b).

filtrationsnarrativen, for i hans fremstilling har Det Muslimske Broderskab etableret sig i et samspil med euro-amerikanske efterretningstjenester og embedsmænd. Det er værd at bemærke, at Johnson – i modsætning til Bergeaud-Blackler – har produceret en omfattende empiri, som er målrettet at besvare de spørgsmål, som han stiller i sin bog. Johnson gennemgår perioden fra afslutningen af anden verdenskrig indtil begyndelsen af 2000'erne og viser, hvordan euro-amerikanske (samt sovjetiske) efterretningstjenester og embedsmænd har rekrutteret og ført muslimske aktører, og som modydelse har de imødekommet disse aktørers interesser.

Johnsons undersøgelse slutter i begyndelsen af 2000'erne med en kritik af, hvordan den franske stat strategisk har samarbejdet med *Union des organisations islamiques de France* (UOIF) vel vidende, at denne organisation er en del af Det Muslimske Broderskab. Johnson interviewer i denne forbindelse Hervé Terrel, en embedsmand i det franske indenrigsministerium, som siger, at "If you say that the UOIF is not the Muslim Brotherhood, it's a kind of naïvité. They are. But they also accept the rules here and want to play the game" (Johnson 2010: 221). Bernard Godard – en embedsmand med speciale i islam og sikkerhed med en lang karriere i det franske indenrigsministerium og rådgiver i forhold til islam for to indenrigsministre i tiden umiddelbart før og efter 9/11 (Jean-Pierre Chevènement (1997) og Daniel Vaillant (2002-2004) – har sidenhen offentliggjort, at han er manden bag pseudonymet Hervé Terrel, som han i øvrigt har anvendt til at udgive en del tekster (Amghar, Boubekour og Emerson 2007: 226). Johnson beretter om sit interview med Terrel/Godard:

Terrel disagreed emphatically. "Favoring the Brotherhood was the point. It's not a problem to deal with them; on the contrary. In all of Europe, the only groups that have thought of how to find their place in society are Islamists." True, the Brotherhood does not represent all Muslims, but for Terrel they are attractive because "they have the intellectual level to talk with a government official" like him. In other words, they wear suits, have university degrees, and can formulate their demands in ways that a politician can understand... Ordinary people don't make good interlocutors. They don't have a political program that you can discuss. Ordinary people are

messy. The UOIF was also attractive because it helped fill a hole in social services that the state was unwilling to address. UOIF mosques offer after-school tutoring, day care, and activities for women. (Johnson 2010: 221)

Dette er blot et blandt mange eksempler på, hvordan Johnson gennem interviews med embedsmænd og efterretningsfolk demonstrerer, hvordan den franske stat har samarbejdet med Det Muslimske Broderskab, hvilket er noget ganske andet end Bergeaud-Blacklers påstand om broderisters hemmelige infiltration. Johnson tilføjer, at

Such people weren't blowing things up. They were not only tolerated but valued. Far from problematic, their extremist and undemocratic views were a sign of credibility. They could talk to the "Muslim street." They became one of democracy's most highly valued commodities: a dialogue partner. (Johnson 2010: 219)

Det er vigtigt at understrege, at Johnson ikke fremsætter den velkendte konspirationsteori om, at islamisk ekstremisme udelukkende er et resultat af CIA's fremme af amerikanske udenrigspolitiske interesser. I stedet viser Johnson, hvordan Det Muslimske Broderskab strategisk navigerer i den europæiske kontekst – med fuld bevidsthed om, at de besidder en religiøs legitimitet, som CIA og andre europæiske statsaktører ønsker at anvende til egne formål, hvilket muliggør forhandlinger, som også tilgodeser Det Muslimske Broderskabs interesser. Det vil sige, at Johnson viser, at snarere end hemmelig infiltration, så er der tale om forhandlinger, hvor hver part varetager egne interesser.

Inddragelsen af *A Mosque in Munich* viser, at konklusionen ændrer sig signifikant, hvis plottet ændres, eftersom plottet både afgør, hvilken information, der er signifikant i en narrativ, og hvordan denne information struktureres (Bennett og Royle 2016). Jeg vil i denne forbindelse bemærke, at selvom Johnsons metode i form af arkivarbejde og interview med centrale aktører i fortællingen er velvalgt i forhold til de spørgsmål, han ønsker at besvare, så bliver narrativen i nogle dele af bogen styrende for konklusionerne. Et eksempel er Johnsons fortolkning af et møde mellem den forhenværende amerikanske præsident Dwight D. Eisenhower og Said Ramadan (sammen med andre). Her lader Johnson narrativen blive styrende for sin udlægning af mødet, selvom han kun har meget få kilder at belyse mødets indhold og dets betydning (Johnson 2010: 116-18).

Bergeaud-Blacklers narrativ om hemmelig infiltration og Johnson narrativ om strategiske partnerskaber er modsatrettede. Pointen med at inddrage Johnson er ikke at stemple hans fortælling som sand i modsætning til Bergeaud-Blackler – om end Johnson faktisk fremlægger dokumentation for sine påstande, sådan at vi kan efterprøve hans konklusioner. I stedet er pointen at vise, hvordan en simpel ændring af plottet kunne have ledt Bergeaud-Blackler til en helt anden konklusion.

Afslutningsvis vil jeg – ligesom Crone, Kühle og Dazey – bemærke, at der er et slående fravær af relevant forskningslitteratur i *Broderismen*, hvorfor jeg også finder Nedergaards vurdering af, at Bergeaud-Blackler “trækker ... på al den relevante fransk- og engelsksprogede forskning om emnet” overraskende – ligesom Hoffmanns bemærkning om, at Bergeaud-Blackler har konsulteret forskningslitteraturen. Enkelte steder i *Broderismen* fremfører Bergeaud-Blackler endda påstande om, at denne forskningslitteratur slet ikke eksisterer. Hun skriver blandt andet om Qaradawi, at “han bliver ikke taget alvorligt, og hvad værre er: Ingen gør sig rigtig den umage at læse ham” (117). Dette står i skærende kontrast til den efterhånden omfattende litteratur om Qaradawi¹⁹ – eksempelvis antologien *Global Mufti: The Phenomenon of Yusuf al-Qaradawi* (Gräf og Skovgaard-Petersen 2009). Denne litteratur diskuteres dog ikke i *Broderismen*, ligesom den heller ikke optræder i bogens litteraturliste.

Når Bergeaud-Blackler enkelte steder i *Broderismen* indgå i diskussioner med andre forskere, så er dette typisk gennem misrepræsentation, hvilket jeg fokuserer på nedenfor i en diskussion af infiltrationsnarrativen og universitetet.

Infiltration af universitetet

Bergeaud-Blackler beskriver antropologiens forskningshistorie som kritisk og videnskabelig fra Jean-Jacques Rousseau indtil Claude Lévi-Strauss (292) dog videreført i to forgreninger af Clifford Geertz og Ernest Gellner. Om denne periode bemærker hun, at “Den radikale teori om viden som magt, efter inspiration af Foucault, havde endnu ikke inficeret universiteterne” (301). Ifølge Bergeaud-Blackler brydes denne linje i 1980’erne med Talal Asad til fordel for “et dogme om kulturernes inkomensurabilitet, der reducerer alle kulturelle fakta til ‘diskurs’” (292). Bergeaud-Blackler skriver blandt andet, at

19 Se Bettina Gräf’s “Yusuf al-Qaradawi: State of Research” for en grundig gennemgang af denne litteratur (Gräf 2009).

Asad går endnu længere. For ham er ‘vestlige antropologer’ og ‘vestligt orienterede muslimske intellektuelle’ (sic)²⁰ udelukket fra at kunne frembringe gyldig viden om islam, fordi de nødvendigvis må bruge en utilstrækkelig analytisk ramme til at studere denne religion. Kun islamiske rammer vil kunne afkaste korrekte fortolkninger af islam. Der findes ikke andre veje til at forstå en given virkelighed end ved at lytte til, hvad insideren har at sige om den, hvilket kun kan rapporteres af en antropolog, i det omfang han eller hun fungerer som ren mikrofonholder. (303)

Det vil sige, at ifølge Bergeaud-Blackler er det et normativt standpunkt i islamforskningen (med inspiration fra Asad), at antropologer ikke må analysere deres data, men udelukkende videreformidle dem ukritisk:

For det første må de ‘vestlige’ antropologistuderende nedskalere deres krav på at producere viden, da denne aldrig vil være mere end relativ i forhold til deres synspunkt, og de må herefter nøjes med at afrapportere om de ‘indfødte diskurser’. For det andet og som noget langt mere bekymrende ansporer Asads forestillinger om, at alene insiderberetninger bør tages i betragtning, forskere til primært at indsamle de beretninger, der hænger bedst sammen (da de er forbudt selv at tænke og konceptualisere). (304)

Bergeaud-Blackler konkluderer, at “Asads ræsonnement adskiller sig ikke fra salafistens” (303), hvilket hun begrundes med at: “Hvis det for Asad er sammenhængen i den oprindelige fortælling, der afgør det antropologiske arbejdes kvalitet, så bliver den fundamentalistiske diskurs den bedste, der kan opdrives” (304).

Asads (1986) konceptualisering af *discursive tradition(s)* i teksten “The Idea of an Anthropology of Islam” er en af de mest citerede metodetekster inden for det antropologiske studie af islam. Jeg gengiver den derfor ikke her, men for læsere uden for dette felt er det væsentligt at understrege, at Asad ikke har argumenteret for den metodiske tilgang, som Bergeaud-Blackler tilskriver ham – snarere tværtimod. Asads begreb introducerede diskursteori til det antropologiske studie af islam – og for nogle også Alasdair C. MacIntyres (1981/2014) traditionsbegreb – hvilket muliggjorde en kritisk behandling af emic perspektiver og dermed understøttede arbejdet med etic beskrivelser.

20 Dette “(sic)” er ikke indsat af mig. Det optræder i den citerede tekst.

Desværre fremsætter Bergeaud-Blackler sine påstande uden henvisninger, hvilket gør det umuligt at lokalisere de passager, der måtte have inspireret hendes læsning. Jeg vil dog bemærke, at selvom jeg selv har skrevet kritisk om Asad og derfor har læst både hans arbejder og hans kritikere, er jeg er aldrig stødt på en fremstilling, der blot tilnærmelsesvis ligner den, Bergeaud-Blackler fremsætter (Petersen 2020: 61-67; 2022b: 10-11).

Bergeaud-Blacklers kritik af islamforskningen har sat et markant præg på debatten om hendes bog. Kritikere af *Broderismen* er i vidt omfang blevet mødt med beskyldninger, der stilistisk ligger tæt op ad dem, hun selv fremsætter. Hun mistænker blandt andet forskere for bevidst at tilbageholde dele af deres viden (291), og hun anklager feltforskere for at fordreje deres observationer for at tækkes gatekeepere. Ifølge Bergeaud-Blackler kan dette ske i en sådan grad, at informanterne reelt får indflydelse på forskernes konklusioner (203-204, 214, 217).

Dette synspunkt er ligeledes blevet fremført af lektor Jakob v. H. Holtermann fra Det Juridiske Fakultet ved Københavns Universitet, som har rettet tilsvarende anklager mod Lene Kühle og Manni Crone i forbindelse med deres kritik af *Broderismen*. I et debatindlæg hævder Holtermann, at det er “sandsynligt,”²¹ at de to har et klart motiv”, og uddyber:

For det første er det et almindeligt kendt dilemma for islamforskere, at muslimske kilder har det med at tørre ind, i det sekund man som forsker producerer islamkritiske konklusioner. ... Ved at iscenesætte sig selv som neutrale, interesseløse og svært bekymrede forskere og rette et potentielt dræbende slag imod Bergeaud-Blacklers islamkritik har de to forskere – for nu at sige det på godt jysk – ikke ligefrem forringet deres kilders og informanters velvilje og dertilhørende mulighed for adgang i moskeerne og de islamiske trossamfund. Sidstnævnte har været Kühles felt i de sidste mange år. (Holtermann 2024)

I nogle af denne type sager har Bergeaud-Blackler været med til at fremme konspirationsteorier om forskeres skjulte agendaer. Eksempelvis udgav *Journal du Dimanche* i april 2025 en artikel, hvori det blev antydnet, at forskere tilknyttet projektet *The European Qur'an* var en del af eller stod nær netværk forbundet med muslimske brødre (Chamatin 2025). *The European Quran*-projekt er finansieret med en synergibevilling fra *European Re-*

21 Holtermanns kursivering.

search Council på 9,8 mio. EUR og er forankret på fire europæiske universiteter – herunder Københavns Universitet.

Artiklen i *Journal du Dimanche* byggede på løse koblinger mellem forskernes faglige samarbejder, institutionelle tilknytninger og tidligere formidlingsaktiviteter, som blev præsenteret som indicier på islamistisk indflydelse. Kort efter stillede Bergeaud-Blackler op til interview i *Le Figaro*, hvor hun fortolkede *The European Quran*-projekt gennem linsen i sin infiltrationsnarrativ med påstanden om, at “her er der en intention, der går forud for resultaterne” (Gaschignard 2025). Historien blev gengivet og forstærket i opslag på sociale medier – herunder af Bergeaud-Blackler som en central aktør, hvilket bidrog til at give anklagerne legitimitet i dele af den offentlige debat. Herfra eskalerede sagen hurtigt til det politiske niveau, da medlemmer af Europa-Parlamentet rettede formelle spørgsmål til Europa-Kommissionen om projektets legitimitet og finansiering såsom “Has the Commission made sure that no beneficiary of the funding concerned has links with the Muslim Brotherhood or political Islamism?” (E-002376/2025) og “Does the Commission find it acceptable that the EU is indirectly funding work connected to the Muslim Brotherhood’s ideology?” (E-001515/2025).

Forløbet illustrerer en bredere tendens, hvor akademiske uenigheder om metode og kilder forvandles til loyalitets- og sikkerhedsspørgsmål, hvilket skubber diskussionen væk fra fagfællebedømmelige kriterier i retning af skjulte intentioner, mistænkeliggørelse af kollegaer og påstande om samarbejder med diffust definerede netværk – alt sammen med konsekvenser for forskningsfriheden og forskningsformidlingen.

I en efterfølgende modreaktion udgav en lang række fagfæller en støtteerklæring til *The European Quran* og påpegede projektets metodiske stringens og sekulære, kildekritiske tilgang, samtidig med at de understregede projektet forskningsmæssige værdi.²² I et svar på støtteerklæringen postede Bergeaud-Blackler den 18. maj 2024 på X, at underskriverne ikke havde svaret på de anklager, der var rettet imod dem, at underskriverne foretrak islamisering af viden fremfor videnskab, at de opfører sig som en flok (*meute*), mens hun underkendte fagligheden af den udvælgelsesproces, projektet har været igennem ved European Research Council.

22 Støtteerklæringen blev udgivet i magasinet *Fabula* den 17. maj 2025: <https://www.fabula.org/actualites/127718/fiers-de-travailler-avec-john-tolan-et-le-coran-europeen.html> (set den 14. august 2025).

Forumskifte

Da Berlingske forelagde Kühle og Crones kritik for Bergeaud-Blackler, svarede hun med et 96 siders langt forsvarsskrift for sin bog. Hun ønskede imidlertid ikke forsvaret offentliggjort, og da Berlingske informerede hende om, at de til trods for forsvarsskriftet alligevel ville bringe Kühle og Crones kritik af *Broderismen*, svarede Bergeaud-Blackler med trusler om sagsanlæg mod både Berlingske som avis og Kühle og Crone som forfattere til kritikken (Fast 2024b). Bergeaud-Blackler gjorde dog ikke alvor af truslerne, da Berlingske alligevel udgav kritikken.

I en akademisk kontekst er det højest usædvanligt at skrive et langt forsvarsskrift, som man efterfølgende vælger at hemmeligholde. Ligeledes er det usædvanligt at true kollegaer med sagsanlæg, fordi de fremsætter videnskabelig kritik. Begge vanskeliggør akademisk diskussion, og sidstnævnte flytter diskussionen fra universitetsforummet til domstolene. Bergeaud-Blackler problematiserer selv indskrænkningen af den akademiske ytringsfrihed i *Broderismen*, hvor hun blandt andet bemærker, at vi lever i “en tid, hvor brugen af udtryk som ‘islamist’ eller ‘Det Muslimske Broderskab’ kan udløse sagsanlæg fra personer, der nødigt vil se sig afsløret” (351, cf. 192, 208), og hun mener, at “Brødrene med forkærlighed misbruger det vage begreb om islamofobi, når man kan konstatere, hvor stor magt den blotte beskyldning om islamofobi i dag har til at lukke munden på folk, endnu før der er sagt et eneste ord” (208, cf. 106, 197, 204). Ligeledes omtaler hun udstøelsesmekanismer på universitetet: “Stadig er det sådan, at sætter man spørgsmålstegn ved tesen om islamismens svækkelse, risikerer man umiddelbart at blive rubriceret på den yderste højrefløjs minuspole, stempet som racist eller som konspirationsteoretiker” (282, cf. 278, 283) og “I den akademiske verden er det nu blevet sådan, at nægter man at bruge den upræcise term ‘islamofobi’, kommer man uvægerligt til at udsætte sig selv for hårde angreb og beskyldninger for at være ‘racist’, ‘islamofobisk’ – eller som minimum for ‘at gå den ekstreme højrefløjs ærinde’ (197).

Det er bemærkelsesværdigt, at Bergeaud-Blackler anvender samme strategi over for sine modstandere, som hun anklager for at gå islamisters ærende (se også sagen med *The European Quran*-projekt ovenfor). Bergeaud-Blackler peger ikke på konkrete retssager, hvor personer er blevet retsforfulgt for at bruge begreber såsom islamist eller Det Muslimske Broderskab. I ste-

det pointerer hun, at Forum of European Muslim Youth and Student Organisation i forbindelse med et dementi om, at de ikke var en del af Det Muslimske Broderskab, “forbeholder sig retten til at tage retslige skridt mod organisationer og enkeltpersoner, der fremsætter falske beskyldninger” (153).

Bergeaud-Blacklers bekymringer om censur og forskeres taktiske undvigelse af bestemte emner er næsten identisk – omend modsat rettet – blandt forskere, der mener, at vi bør tale om islamofobi. Jocelyn Cesari bemærker eksempelvis, at

Compared to the English or German scholarship, there is an academic underinvestment in studying this form of racism since no social science PhD dissertation contains the term Islamophobia in its title and very few of them deal with Islamophobia as a research subject. Worse still, conferences dealing with the issue of Islamophobia have been censored inside and outside the university. (Cesari 2023)

Det vil sige, at Cesari beskriver oplevelser, som ligner Bergeaud-Blacklers oplevelser til forveksling – blot med modsat rettet fortegn. Dette indikerer, at ens vurdering af censur og akademisk frihed afhænger af ens position i forskningsfeltet.

Uenigheden mellem Bergeaud-Blackler og Cesari er karakteristisk for hele diskussionen på området; snarere end at fremføre undersøgelser, der dokumenterer påstande, udtrykker forskere deres umiddelbare indtryk som fakta – typisk uden refleksioners over deres egen position i feltet. Dette er særligt bemærkelsesværdigt, når man tager i betragtning, hvor enkelt disse påstande kunne fremsættes som hypoteser, der kan testes empirisk.

Udover forskubning til retslige fora, så er *Broderismen* blot det seneste eksempel på en debat, der i højere grad er blevet diskuteret i medierne end på universiteterne. Det samme gør sig gældende for udgivelser såsom *Islams forfaldne hus* (Koopmans 2020), *Magt og (m)ulighed* (Galal og Liebmann 2020) og *Rapport om brugen af niqab og burka* (Københavns Universitet 2009). Med andre ord er *Broderismen* blot det seneste eksempel på, hvordan danske medier (og sociale medier) udgør diskussionsfora, hvor borgere tilslutter sig en blandt flere epistemer, der er produceret på universitetet (cf. Oreskes og Conway 2012). Den bimodale distribution medfører med andre ord, at det bliver legitimt blot at vælge sin narrativ, for universitetet – repræsen-

teret af individuelle forskere – giver forskningsmæssigt belæg for at indtage modsatrettede standpunkter.

Præmisserne for offentlig debat er fundamentalt anderledes end universitetsfora såsom seminarier, konferencer og offentlige forsvar. I medier forventes forskere at omskrive forskningens indhold – eventuelt til narrativer – sådan at publikum kan følge med, hvilket medfører, at det stærkeste argument ikke nødvendigvis bliver det mest overbevisende. Denne præmis forstærkes af, at forskeren i den offentlige debat må overbevise publikum – ikke sin modpart. Desuden er det omkostningsfuldt at inddrømme fejl og skifte standpunkt i den offentlige debat, fordi det rammer forskerens renommé som vidensautoritet i den offentlige debat. Dette er særdeles uhensigtsmæssigt, fordi det at lade sig overbevise af empiriske studier og gode argumenter udgør en vigtig del af at skubbe forskningsfronten fremad.

Mistænkelighedens hermeneutik og kritisk fantasi

Nedergaard og Magaard har ikke involveret sig yderligere i debatten om *Broderismen* i danske aviser, mens Hoffmann har forsvaret *Broderismen*. Den 27. december 2024 erklærede Hoffmann i et svar på kritik fra Groth (2024) sig delvist enig i, at Bergeaud-Blacklers tese ikke er dokumenteret i *Broderismen*:

Første kritik er min bemærkning om, at Bergeaud-Blacklers tese om infiltration ikke “er endegyldigt bevist, men til en høj grad sandsynliggjort”. Til den anfører Groth kritisk, at “bogens retoriske modus er ikke at formulere tentative teser, men derimod bombastiske konklusioner”. Ja, det kan der være noget om, men det ændrer ikke, at bogens ærinde hele vejen igennem er at sandsynliggøre og overbevise læseren – ved inddragelse af alle håndkilder og ræsonnementer – om, at der faktisk er god grund til bombastiske konklusioner. (Hoffmann 2024b)

I sit svar på Groths kritik kategoriserer Hoffmann *Broderismen* som en debatbog, mens han i anerkendende vendinger beskriver Bergeaud-Blackler som “en slags ‘vild analytiker’ inden for islamismeforskningen”, der anvender “kritisk fantasi” og “mistænkelighedens hermeneutik” i sit arbejde (Hoffmann 2024b). I kontrast hertil skriver Hoffmann i et senere debatindlæg, at

Kühle og Crone “Af for mig uransagelige årsager abonnerer på (fantasiløs?) scientisme” (Hoffmann 2025a).

Paul Ricoeur (1970) opfandt begrebet “mistænkelighedens hermeneutik” til at betegne en læsemåde, hvor teksters overflade anses for potentielt vildledende, hvorfor forskeren må finde tekstens dybere mening ved at fokusere på, hvad teksten ikke siger, og på den måde udlede mindre synlige og mindre flatterende sandheder (Butter og Knight 2020: 37-38). Hoffmann taler ligefrem om denne fremgangsmåde som en af sociologiens og antropologiens kardinaldyder:

Én af sociologiens og antropologiens (og beslægtede discipliners) kardinaldyder er netop det “konjunktivistiske” i form af den kritiske fantasi. Tænk eksempelvis på sociologen Mills klassiker *The Sociological Imagination* eller den feministiske tænker Eve Sedgwick’s modstræbende anprisninger af såkaldt *paranoid readings*. Kort sagt: hele dét kritiske apparat, der kan sammenfattes under “mistænksomhedens hermeneutik” – og som netop ikke er forbeholdt en særlig progressiv venstrefløj. (Hoffmann 2024b)

Eve Kosofski Sedgwick (2003) advarede imod at lade paranoide læsninger stå alene, mens C. Wright Mills (1959/2000) argumenterede for en mellemvej i sociologien mellem teorier uden empirisk forankring og empiri uden teoretisk refleksion. Hverken Mills eller Sedgwick har argumenteret for, at forskere bør nå deres konklusioner gennem spekulation. Derfor ville det være mere oplagt at anvende Sedgwick og Mills i en kritik af *Broderismen* til at understrege, at en paranoid læsning af islamistisk litteratur ikke dokumenterer en succesfuld infiltration af europæiske stater, og at den slags konklusioner ikke kan nås uden empirisk undersøgelse. Med andre ord kan man sagtens fantasere om en islamistisk infiltration, men fantasi (kritisk eller ej) kan ikke erstatte en empirisk undersøgelse – den kan derimod inspirere til en empirisk undersøgelse.

Efter konspirationsteori er blevet et selvstændigt forskningsfelt i begyndelsen af det 21. århundrede, er overlappene og lighederne mellem mistænkelighedens hermeneutik og konspirationsteori blevet tydeligere:

The answer has at least in part to do with the conflicted nature of our relationship to conspiracy theories. On the

one hand, they are an object of study like any other phenomenon that engages the attention of social scientists and scholars in the humanities. On the other hand, conspiracy theory is a competitor of sorts. In parallel to academic research, it also is equipped to observe political events, cultural trends and economic forces. Likewise, to account for these observations, it fashions and submits explanations, often in accordance with a logic that can seem unnervingly similar to that of accredited scholarship and that at times generates discussion about a common “hermeneutics of suspicion”. (Hristov, McKenzie-McHarg og Romero-Reche 2020: 12)

Ligheden mellem konspirationsteori og videnskabelige metoder bliver særlig tydelig, når man ser på, hvordan begge kan fungere som hermeneutiske linser, hvorigennem man forstår sin empiri. Stef Aupers bemærker eksempelvis at “Not unlike Marx, Freud and Nietzsche, conspiracy theorists detect deep structures underneath the surface of what is said, written or visualised in the text and, in a typical modernist way, reduce every empirical detail to the underlying theory” (Aupers 2020: 471). Grænserne mellem konspirationsteori og forskning kan med andre ord være flydende, eftersom både forskning og konspirationsteoretikere kan lede efter mønstre i data og strukturer, som ikke umiddelbart er synlige. Resultatet af sådanne analyser i form af teorier eller narrativer kan blive til hermeneutiske linser, som medfører, at forskeren ikke kan se andet. Dette er eksempelvis tilfældet i narrativen i *Broderismen*. Derfor er det vigtigt, hvis man arbejder metodisk med det, Hoffmann kalder kritisk fantasi, at resultater af ens spekulation efterprøves empirisk. Ligeledes er det vigtigt at bemærke, at kvaliteten af spekulation afhænger af ens kontakt med feltet, og det er i den forbindelse bemærkelsesværdigt, at Hoffmann på intet tidspunkt i sin karriere har lavet feltarbejde.

Mistænkelighedens hermeneutik åbner op for, at islamforskeren som *connaissanceur* konstruerer narrativer og teorier (uden empirisk forankring), som virker overbevisende for folk uden specialviden på området. Derfor er det afgørende at skelne mellem, hvornår en narrativ eller teori er overbevisende, og hvornår den empiriske dokumentation for narrativen eller teorien er overbevisende.

Afsluttende reflektion i forhold til infiltrationsnarrativen

Som tidligere indikeret med henvisningen til Houellebecqs *Submission*, så er Bergeaud-Blackler ikke den første, som har skrevet et bidrag til narrativen om en islamistisk infiltration af europæiske samfund. Narrativen er eksempelvis til stede i Mogens Camres bredt citerede tale til Dansk Folkepartis landsmøde i 2001, hvori han blandt andet sagde, at “alle Vestens lande er infiltreret af muslimer, og nogle af dem taler pænt til os, mens de venter på at blive mange nok til at få os fjernet” (Hüttemeier 2001). I dette tilfælde anvendte Camre infiltrationsnarrativen til at fremme en politisk agenda.

Infiltrationsnarrativen anvendes imidlertid også i enkeltsager såsom i forhenværende lektor på Københavns Universitet Marianne Stidsens forsøg på at rense det konservative folketingsmedlem Naser Khader for anklager om seksuelle krænkelse fremsat under #metoo. Den 2. juli 2021 offentliggjorde DR en historie, hvori fem kvinder anklagede det Naser Khader for seksuelle krænkelse (Rye, Ledegaard og Svendsen 2021), hvilket førte til en advokatundersøgelse på baggrund af hvilken, Khader blev ekskluderet fra Det Konservative Folkeparti. Den 15. april 2025 udgav Stidsen imidlertid en artikel i Kontrast, hvori hun uden dokumentation fremsætter en påstand om, at Khader har været offer for et feministisk-islamistisk komplot – Khader er med andre uskyldig (Stidsen 2025). Umiddelbart kan det virke ulogisk, at det netop er ikke-muslimske majoritetskvinder, som fremsætter anklagerne, når Stidsen hævder, at der er tale om en islamistisk aktion, men hvis mistænkelighedens hermeneutik – intet er, som det ser ud til – anvendes, så bliver dette konverteret til dokumentation for påstanden. Ifølge Stidsen forsøgte muslimske kvinder først at få Khader fældet, men da de så, at dette ikke var muligt, måtte de mobilisere de ikke-muslimske majoritetskvinder (eller aktivere dem, som Stidsen skriver). Ligesom Bergeaud-Blackler framer Stidsen sit arbejde som en afsløring: “nu dukker forbindelserne mellem kvinderne, det islamistiske indvandremiljø og det ekstremistiske, wokeistiske venstrefløjsmiljø op til overfladen. En alliance, der har orkestreret så mange illegitime, politisk motiverede nedslagninger i disse år...”

Ovenstående eksempler viser, at infiltrationsnarrativen har en større udbredelse end Bergeaud-Blacklers *Broderismen*. Narrativen anvendes som vist ovenfor litterært af Houellebecq,

Camre anvender den til at fremme sin politiske agenda, og Stidsen anvender den til at omskrive historien om Khaders #metoo-sag. Således er Bergeaud-Blacklers udgivelse blot et bidrag til en allerede kendt narrativ, som vi bør interessere os for, eftersom den er en del af den vidensproduktion, der foregår i samfundet – heriblandt på universitet.

Afslutningsvis vil jeg bemærke, at der er et sammenfald mellem indikatorerne på succesfuld integration og succesfuld islamistisk infiltration, som kan få alvorlige konsekvenser i fremtiden. Når muslimske indvandrere og efterkommere opnår indflydelsesrige poster i ministerier, i politiske partier, hos myndigheder eller lignende på grund af deres faglige kvalifikationer og arbejdsindsats, så kan dette både anses for succesfuld integration, men det kan også tolkes som broderisternes målrettede infiltration af staten. Dette er grundlæggende et epistemologisk spørgsmål, og mistænkelighedens hermeneutik giver helt andre fortolkningsmuligheder end empirisk fokuserede tilgange. Hvilken tilgang der lægges til grund, vil imidlertid i mange tilfælde blive bestemt af politiske interesser snarere end af videnskabeligt epistemologiske overvejelser – og dermed forme både problemforståelsen og de handlemuligheder, der anses for legitime.

Bibliografi

- Ahmed, Shahab. 2016. *What is Islam? The Importance of Being Islamic*. Princeton: Princeton University Press.
- Akkari, Ahmed og Martin Kjær Jensen. 2014. *Min afsked med islamismen: Muhammedkrisen, dobbeltspillet og kampen mod Danmark*. København: Berlingske Media Forlag.
- Ali, Tazeen. 2022. *The Women's Mosque of America: Authority and Community in Us Islam*. New York: New York University Press.
- Amghar, Samir, Amel Boubekeur og Michael Emerson (red.). 2007. *European Islam: Challenges for Public Policy and Society*. Bruxelles: Centre for European Policy Studies.
- Asad, Talal. 1986. "The Idea of an Anthropology of Islam." *Occasional Papers Series*: 1-22.
- Aupers, Stef. 2020. "Decoding Mass Media/Encoding Conspiracy Theory." In Michael Butter and Peter Knight (red.), *Routledge Handbook of Conspiracy Theories*. London: Routledge.
- Bennett, Andrew og Nicholas Royle. 2016. *An Introduction to Literature, Criticism and Theory*. Milton Park: Routledge.
- Bergeaud-Blackler, Florence. 2023. *Le Frérisme et ses réseaux, l'enquête*. Paris: Odile Jacob.
- Bergeaud-Blackler, Florence. 2024. *Broderismen: Sådan undergraver islamister de vestlige samfund*. København: Forlaget Pressto.

- Bulliet, Richard W. 1994. *Islam: The View from the Edge*. New York: Columbia University Press.
- Butter, Michael og Peter Knight. 2020. "Conspiracy Theory in Historical, Cultural and Literary Studies." In Michael Butter og Peter Knight (red.): *Routledge Handbook of Conspiracy Theories*. London: Routledge.
- Cesari, Jocelyne. 2023. "Islamophobia and culture wars, The Bergeaud-Blackler 'case'", *Orientxxi*, 15 June.
- Chamatin, Pierre. 2025. "10 millions d'euros pour un 'Coran européen': enquête sur un projet polémique financé par l'Union européenne." *Le Journal du Dimanche*, 13. april.
- Crone, Manni. 2024. "Omdiskuteret bog om islamistisk ideologi er baseret på haltende dokumentation og vage ideer om alle muslimer." *Altinget*, 31. juli.
- Dazey, Margot. 2024. "Enquêteur sur des mouvements islamistes. Enjeux conceptuels, méthodologiques et épistémologiques d'une approche centrée sur l'idéologie: Discussion critique autour de l'ouvrage de Florence Bergeaud-Blackler, Le frérisme et ses réseaux, l'enquête, Paris, Odile Jacob, 2023." *Iremam*, 155.
- Fast, Kasper. 2024a. "Jurister ser meget forskelligt på akademisk slagsmål om berømt islamforskers bog: 'Det er fuldstændig grotesk.'" *Berlingske*, 1. december.
- Fast, Kasper. 2024b. "To danske forskere retter alvorlige anklager mod fransk stjerneforfatter." *Berlingske*, 1. december.
- Flueckiger, Joyce Burkhalter. 2006. *Gender and Vernacular Islam in South India*. Bloomington: Indiana University Press.
- Galal, Lise Paulsen og Louise Lund Liebmann. 2020. *Magt og (m)ulighed: Forhandlinger af konformitet, autoritet og mobilitet blandt etniske minoritetsborgere i Danmark*. Roskilde: Roskilde Universitetscenter.
- Gaschignard, Constantin. 2025. "Coran européen: Les dessous du projet financé par l'UE." *Le Figaro*, 17. april.
- Gräf, Bettina. 2009. "Yusuf al-Qaradawi: State of Research." In Bettina Gräf og Jakob Skovgaard-Petersen (red.): *Global Mufti: The Phenomenon of Yusuf al-Qaradawi*. New York: Columbia University Press.
- Gräf, Bettina og Jakob Skovgaard-Petersen. 2009. *Global mufti: the phenomenon of Yusuf al-Qaradawi*. London: Hurst.
- Groth, Steffen. 2024. "Intellektuel arkitektur skal også holde vand." *Information*, 20. december.
- Groth, Steffen. 2025. "Efterretningstjenesterne bekræfter ikke fransk forfatters fortælling om europæiske muslimer." *Berlingske*, 25. januar.
- Hammer, Juliane. 2012. *American Muslim Women, Religious Authority, and Activism: More Than a Prayer*. Austin: University of Texas Press.
- Hamming, Tore. 2022. *Jihadi Politics: The Global Jihadi Civil War, 2014-2019*. Le Vergne: Hurst Publishers.
- Hill, Joseph. 2018. *Wrapping Authority: Women Islamic Leaders in a Sufi Movement in Dakar, Senegal*. Toronto: University of Toronto Press.
- Hoffmann, Thomas. 2024a. "Fjenden 'findes' i utallige identiteter og er overalt – prædikes der jihad i Danmark?" *POV International*, 21. januar.
- Hoffmann, Thomas. 2024b. "Vild Intervention." *Information*, 27. december.
- Hoffmann, Thomas. 2025a. "Konsensus, stråmænd og sagens kerne." *Information*, 17. januar.
- Hoffmann, Thomas. 2025b. "Professor i islamisk teologi svarer på kritik: 'Det er altså semantisk pindehuggeri.'" *Berlingske*, 25. januar.
- Holtermann, Jakob v. H. 2024. "Motivet bag kritikken." *Weekendavisen*, 13. december.
- Houellebecq, Michel. 2016. *Submission*. London: Vintage.
- Hristov, Todor, Andrew McKenzie-McHarg og Alejandro Romero-Reche. 2020. "Introduction." In Michael Butter og Peter Knight (red.), *Routledge Handbook of Conspiracy Theories*. London: Routledge.
- Hüttemeier, Christian. 2001. "Islam truer Danmark." *Politiken*, 17. september.
- Inge, Anabel. 2017. *The Making of a Salafi Muslim Woman*. New York: Oxford University Press.
- Jeldtoft, Nadia. 2011. "Lived Islam: Religious Identity with 'Non-Organized' Muslim Minorities." *Ethnic and Racial Studies* 34: 1134-51.
- Johnson, Ian. 2010. *A Mosque in Munich: Nazis, the CIA, and the Rise of the Muslim Brotherhood in the West*. Boston: Houghton Mifflin Harcourt.
- Kahneman, Daniel, Olivier Sibony og Cass R. Sunstein. 2021. *Noise: A Flaw in Human Judgement*. New York: Little, Brown Spark.
- Klausen, Jytte. 2007. *The Islamic Challenge: Politics and Religion in Western Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- Koopmans, Ruud. 2020. *Islams forfaldne hus: De religiøse årsager til ufrihed, stagnation og vold*. København: Forlaget Pressto.
- Kühle, Lene og Manni Crone. 2024a. "Oversigt over referencer i

- Broderismen." Aarhus: Aarhus Universitet.
- Kühle, Lene og Manni Crone. 2024b. "Undersøgelse af Broderismen af Florence Bergeaud-Blackler (Pressto 2024)." Aarhus: Aarhus Universitet.
- Kühle, Lene og Manni Crone. 2025. "'Vild analytiker' uden omhu." *Information*, 10. januar. Københavns Universitet.
- Københavns Universitet. 2009. "Rapport om brugen af niqab og burka." København: Københavns Universitet.
- MacIntyre, Alasdair C. 1981/2014. *After Virtue: A Study in Moral Theory*. London: Bloomsbury Academic.
- Magaard, Tina. 2024. "Ikke ved sværdet." *Weekendavisen*, 21. juni.
- Mahmood, Saba. 2012. *Politics of Piety: The Islamic Revival and the Feminist Subject*. Princeton: Princeton University Press.
- Maréchal, Brigitte. 2008. *The Muslim Brothers in Europe: Roots and Discourse*. Leiden: Brill.
- Meijer, Roel og Edwin Bakker (red.). 2012. *The Muslim Brotherhood in Europe*. London: Hurst & Company.
- Meyer, Jan H. F. og Ray Land. 2005. "Threshold concepts and troublesome knowledge (2): Epistemological considerations and a conceptual framework for teaching and learning." *Higher Education*, 49: 373-388.
- Mills, C. Wright. 1959/2000. *The sociological imagination*. Oxford: Oxford University Press.
- Nedergaard, Peter. 2024. "En skræmmende advarsel mod islamismens 5. kolonne i Europa." *Berlingske*, 18. juni.
- Nielsen, Jørgen S. (red.). 2014. *Muslim Political Participation in Europe*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Oreskes, Naomi og Erik M. Conway. 2012. *Merchants of Doubt: How a Handful of Scientists Obscured the Truth on Issues from Tobacco Smoke to Global Warming*. New York: Bloomsbury.
- Otterbeck, Jonas. 2000. *Islam på Svenska: Tidskriften Salaam och Islams Globalisering*. Lund: Lund University.
- Otterbeck, Jonas. 2010. *Samtids-islam: Unga Muslimer i Malmö och Köpenhamn*. Stockholm: Carlssons Bokförlag.
- Peter, Frank. 2006. "Leading the Community of the Middle Way: A Study of the Muslim Field in France." *The Muslim World*, 96.
- Peter, Frank, and Rafael Ortega (red.). 2014. *Islamic Movements in Europe: Public Religion and Islamophobia in the Modern World*. London: I. B. Tauris.
- Petersen, Jesper. 2020. *The Making of the Mariam Mosque: Serendipities and Structures in the Production of Female Authority in Denmark*. Lund: Lund University.
- Petersen, Jesper. 2022a. "Feltarbejde i krydsild: Ikke-muslimsk islam omkring retssagen mellem Sherin Khankan og Naser Khader." *Scandinavian Journal of Islamic Studies*, 17.
- Petersen, Jesper. 2022b. *The Making of a Mosque with Female Imams: Serendipities in the Production of Danish Islams*. Leiden: Brill.
- Petersen, Jesper. 2025. *The Islamic Juridical Vacuum: An Ethnographic Study of How Parallel Legal Institutions Emerged in Denmark*. Leiden: Brill.
- Ramadan, Tariq. 2009. *Radical Reform: Islamic Ethics and Liberation*. New York: Oxford University Press.
- Ricoeur, Paul. 1970. *Freud and Philosophy: An Essay on Interpretation*. New Haven: Yale University Press.
- Roel, Meijer og Edwin Bakker. 2013. "Introduction." In Meijer Roel og Edwin Bakker (red.): *The Muslim Brotherhood*. New York: Oxford University Press.
- Rye, Sofie, Frederik Hugo Ledegaard og Anders Byskov Svendsen. 2021. "Kvinder anklager Naser Khader for seksuelle krænkelse", *DR*, 2. juli.
- Safi, Waleed. 2024. "En bønmand af et broderskab." *Weekendavisen*, 19. juli.
- Schielke, Samuli. 2015. *Egypt in the Future Tense: Hope, Frustration, and Ambivalence before and after 2011*. Bloomington: Indiana University Press.
- Sedgwick, Eve Kosofsky. 2003. *Touching feeling : affect, pedagogy, performativity*. Durham: Duke University Press.
- Seniguer, Haoues. 2023. "Le frérisme et ses réseaux. L'enquête." *Revue Esprit*, september.
- Stidsen, Marianne. 2025. "Feministisk-islamistisk alliance bag Khader-komplottet." *Kontrast*, 15. april.
- Vad, Frederik. 2024. "Det er tid til en ny udlændingepolitisk erkendelse." *Berlingske*, 12. januar.
- Waardenburg, Jacques. 1978. "Official and Popular Religion in Islam." *Social Compass* 25: 315-41.

Abstract

The article analyzes Florence Bergeaud-Blackler's book *Broderism* (2024) and the academic debate it has generated. Bergeaud-Blackler claims to reveal a secret and strategic Islamist infiltration of Euro-American societies with the aim of establishing a caliphate. However, the article shows how this narrative is constructed through a narrative approach rather than documented research, and argues that *Broderism* methodologically approaches creative writing. The article concludes with a discussion of the shift in forum and an analysis of the epistemological response in primarily Danish research environments, which points to deep-seated disagreements about the criteria for good research.